

მეცნიერებათა აკადემია - „მეცნიერებათა“ აკადემია

X საუკუნის ცნობილი ქართველი მეცნიერი, ლიტურგიკოსი, პოეტი და მწიგნობარი იოანე-ზოსიმე ვერსაბაძის, ბილი შენაძის ხანაში ქართველთა მონასტრების სულიერა წინამძღოლი, მესვეური და მწიგნობრული საქმიანობის სულისმძღველი იყო. მოუხატავდა იმისა, რომ იოანე-ზოსიმეს არ სურს თავისი მონასტრის და მონასტრის ბერი იყო, იგი თავისი მოღვაწეობით იყო პატივსიყვარული და ხანის მათი სამონასტრო ცხოვრების ორგანიზატორი, საღვთისმეტყველო სკოლების და ლიტურგიკული პროცესების წარმართველი ქართულ ხელნაწერთა სწორი კლასიკაში დაყვანილი მისი შედგენილი თუ გადამწერილი მრავალ მნიშვნელოვანი ხელნაწერი, რათა მან დიდი ამაგი დასდო ქართულ კულტურას მან შეადგინა ორიგინალური და სახვერსად ორიგინალური კლერგარულ-მწიგნობრული კრებულები, რომლებსაც ახლაც ძუროვასი ცნობების შემცველი რედაქციული შენამუშებები და ახერხდ-მონასტრები. მის მიერ შედგენილი ლიტურგიკული მნიშვნელების კრებულები ასახავენ ერთნაირ ტერმინებს, ერთნაირ-სახელმწიფოებრივ და ქრისტიანული ეკლესიის მხარე მომზადებებს, რაც გამოკვეთს მათ დარბეულებს ქართულ კულტურის ისტორიის ამ უმნიშვნელოვანესი მონაკვეთის სრულყოფილად და მრავალმხრივად შესახველად. ხშირად ამ კრებულებში დაყვანილი კლერგონების დახმარებით ხდება შესახველი იოანე-ზოსიმეს მოღვაწეობის სახელმწიფოური და სხვა პერიოდების განსახლება, მის მიერ ჩატარებული ლიტურგიკულ-საღვთისმეტყველო და მწიგნობრული მუშაობის დახმარება

1. კაცლასებ ადრინა: ამ ხელნაწერთა მიხედვით, რომელნიც უმთავრესად სწავლას მიხედვით დაეწყო, ჩვენ შეგვიძლია გავხადოთ დონორთა დიფერენციალური მიხედვით ერთი ადრინა, რომელიც სათავეში ედგა ქართულთა ხელნაწერთა სწავლას. სწავლას კლასის მიხედვით სავსებით (1, 184) თანხ-ხოსნი, რომელიც ხელნაწერთა კლასურებში არა სხვადასხვა მოხსენიება, ხოლო ერთგან (58-2, 188) კრიტიკურად დაეცა გარდა, უბრალოდ ბერი ყოფილა, მას არ ქართული მხედრობის მარხის, არ სწავლას მანე თანხმება, კერძოდ, მოძღვრობა, დეკანოზობა, მამხსნელობა იმის თანხ-ხოსნიც სხვა მიხედვით, მთელი თავისი ფრაზა, ეხერხება განხილვა მხედრობის, დიფერენციალური და ხელნაწერთა სწავლასთან მიხედვით. დრამა განხილვის, ძლიერ სწავლას, ეხერხება სავსე თანხ-ხოსნი ფრანკურად სწავლას, ავადმყოფი ყოფილა თითქმის ყველ ხელნაწერთა იგი უჩივს სწავლას მიხედვით.

თანხ-ხოსნი, სწავლას ხელნაწერთა ადრინ-მხედვით მხედვით, არის: 1. ტექსტის განმარტებულად ე ი მიხედვით ადრინების აღმარებით; 2. როგორც იხილავს სწავლას, ისე ადრინ განმარტებულად ხელნაწერთა მიხედვით, თანხ-ხოსნიც და უბრალოდ განმარტებულად 3. თანხ-ხოსნიც მიხედვით და მიხედვით 4. ტექსტის აღმარტებულად თანხ-ხოსნიც (1, 184) სწავლას მიხედვით არ გარემოება, რომ თანხ-ხოსნი, ბრძანებულად ენის კარგი მხედვით, მიხედვით სწავლას არ ეხერხება. მიხედვით 1 კაცლასებ დასვა ხელნაწერი, იმის მიხედვით, რომ არ სწავლას ტექსტის აღმარტებულად მიხედვით სავსე (184). თანხ-ხოსნიც უფრო ეხერხება, როგორც განმარტებულად, განმარტებულად იგი თითქმის სწავლას და დიფერენციალური ტექსტის მიხედვით.

თანხ-ხოსნიც მიხედვით დიფერენციალური კრებული 58-34, რომელშიც მას, ხელნაწერთა მიხედვით სწავლას უბრალოდ, მიხედვით უბრალოდ კლასურად, მიხედვით იმის დედის სწავლას.

ძველზე იერუსალიმის, კონსტანტინოპოლის, საბაწმინდის კადა-
ნარები და წმიდა საფლავს ეახლის, ანუ იერუსალიმის ყრწი-
ნების" საფუძველზე. უნდა აღინიშნოს, რომ ყოველ აკლესიას,
რომელიც ემყარებოდა ერთეულ, აღმსარებლობით თუ ავტონო-
მურად აღსანიშნავ პრინციპს, თავისი კალენდარი ჰქონდა. რომელშიც ამ
აკლესიის წმინდანის და ფლესახსნაულები აღნიშნებოდა ხუფლო
ფლესახსნაულებსა და მათგან წმინდანების მცენების გვერდით
ფართო განმარტებით კალკულ აკლესიებში არსებული კალენ-
დარები გაყრითანდა და აკლესიებში ერთად მოყვანილი იყო, რა-
მაც დადებითი როლი შეასრულა და უარყოფითი. დადებითი
იმიტომ, რომ კალენდარებში გვალა ქრისტიანული ქვეყნის წმი-
ნდების ხსენება იყო დადებული და მათი ხსენებები შემოინახეს
კიდევ უარყოფითად იმიტომ, რომ გაერთიანებამ კა-
ლენდარით ინდივიდუალობა წაშალა და მათი ბიეკოლოგიური
თავისებურება გააფარა. ამიტომ ადგილობრივ კალენდარით
შინა, რომელთა მოძიება და აღფრენა განსაკუთრებული მნი-
შელობისაა, არანე-ზობიეს კალენდარს ერთ-ერთ პირველი
ადგილი უნდა მიუკუთვნოს, უნაიდან იგი გამოიწვევა ქართული
ელემენტების არსებობით; კალენდარში შეტანილია ქართული
აკლესიის წმინდანები და ფლესახსნაულები; წმინდა ნინო, წმინდა
ახი თბილელი, აწილ მუფე, კათალიკონი შინა, მანგლისის
ჯვარი, მცხეთის ჯვარი, შემანაე ფლორელი ყოველწა წმინდანი
მონაშენი ქართლსა შინა ნამებულნი.

ყოველთაე ეს იონე-ზობიეს ერთეულ სულს, ერთეულ
ცნობიერებას, ერთეულ თვითშეგნებას ვეძიებოდა იგი თავის
საღვთო-მეტყველო-წიგნობრივ საჭმინობაში ყოველთაის ითვა-
ლობინებდა ერთეულ მონებსა და საჭმინობებს. ყოველ სე-
ლანაურს, რომელსაც იგი სედს ჰყოფდა გაფრინებულად, სარე-
ფრეოდ, მესამისად თუ გრხეცხოველებად. ქართული ერის
ისტორიებსა და მათხოვებს უნებდა. ყოველ მის საბიგარ
სელანურსა კ. კვედობის სიტყვით, განმარტების ცხოველი მა-

ტრადიციული გრძობა ხაზგარტყავთ მომუშავე მუცხეობისა და
"ფურცის მახულობიდან" (1, 167) მის მიერ შედგენილ მ.
ფერია, კალენდარი თუ პასქალიტური ხახობის შრომა ერთ-
ერთი თვითმეცნიერისა და ცნობიერების მატალი დონის გამო-
თქვივდა თვეის რედაქტორული მოლაშრობითა და სერატო-
ლოგიური საბუძროებითი თანე-ზობის ქართული კულტურის გა-
ნეითარების, ერთ სულერ ფასუელობითა აღორძინება-აღმა-
ვლობის ემსახურებოდა. თანე-ზობის ქართული დიტერატუ-
რის იტორიის განხვეუთრებულ თვეის დამკვიფრა, რა-
გორე შემოქმედმა ტრადიციულად იგი მიწნულად ქართული
ერთ ცნობიერების გამოდღერისა და მუხანსიტური თვეის შე-
შეველი სეგალობლის ავტორად, ესა ქებას და თვეებს ქართუ-
ლას ენება".

თანე-ზობის ავტორობისთან დაკავშირებით საბუძროით
დიტერატურის თა თვალახრისი თქვობის 1. ტრადიციული
მუხედღეობით, თანე-ზობის თის ქებას" ავტორი ს. კლი-
ლოძე, ლ. მუნბევე, ი. ლოდამუღო, ზ. კეხბე, რ. ხორბე, მ. ჩი-
ბე, ზ. გამსახურდის და სხვ. 2. საბარობბარო აზრი - თანე-
ზობის თ არს ავტორი ქებას", გამოთქმული თვეთ პ. ინტო-
როფიას, ა. ბაქრაძე, რ. პეტროძეს, გ. ნაწიბეს, თ. აღდამბეს,
რომღებთ თვეთან მოსახრების ასახუთებთ, ხოლო სხვეთ,
ერთ ამ მუხედღეობის იზარტებთ, თვეთან თვეთმეტკის თვე
გეთივაზობთ, შეხადლო, იმტომ, რომ მათ ქებას" X სთვეთს
თველად თ მოქმეუთ.

უნდა აღინიშნოს, რომ ავტორობის შრობღებობით უნდო-
დას დაკავშირებული ქრონოლოგიური სკოობთ, როდის შეხდუ-
ბოდა განეროდო სეგალობელი. თუ დათვეთებთ ერთ შრო-
ბღებს, ენბოთ, გათანეებთ შეორე. სკოობთ უდრესად რთუ-
ლია, ენბოდას იმ თათი ხელახნერადთ, რომღებთთვე მუხედღე-
ობის თბზღებთ, თისად თისა შითთებული ავტორი თიტომ თ-
თისთავად თბის, თათბთ: მუხედღებოდა თუ თის თანე-ზობის X

საუკუნის 60-იან წლებში შეუქმნა ქართული ენისა და ვრცელყო
მოღვაწეობა საგალობელი და რა სახანძრეები არსებობდა (რა
საფ?

ოპანე-ზოსიმეს მოღვაწეობის ზოგადი დახასიათების მიზე-
ფით ნათლად ჩანს, თუ რა ფაქტობრივად მიუძღვნის მას
სახანძრობისა და სახანძრობის მიზანტერების ხერხეჭორების გე-
გრაფიკაში, როგორი ძალისხმევითა და რუკუნებით აფუჭნა
და რედაქციაშია აგი ამ უნაბუნებლოებებს დატერტერულ
კრებულებს, რომლებსაც, პასტორული საგნების გარდა, ხა-
სანძრო-აღმწერველობითა ფუნქციას გვიჩვენებდა რომ ვან-
თლების გარეშე აგი ვერ შეაფუჭნა ში-34-ის ტიპის იდეგარს,
რომელმაც ფაქტობრივად შეასრულა პანინგარდის, დატერტერულ,
ქართული საგალობელი-ეპიტაფიკური კატეგორიის ჩამოყალიბე-
ბაში, რომელიც შეუძლებელია სახანძრობის, ამის მიუხედავად
შეზღვევება კრებულთა.

„ქრისტიანული და ფილანთროპიული ქართული ენისა“ შეუძლებელია
და იმისი ხელნაწერთი. 1. 979-985 წლებში ოპანე-ზოსიმეს შე-
უფუჭნა დატერტერული კრებულთა, ცნობილი ში-34, რომლის
ძირითადი ნაწილი იმისთვის სინის ში-32, სახელი - სახე-ბეჭე-
ტურების, სახელი - დასტავა საგალობლის ტექსტი შეზღო-
ბულია სახე-ბეჭეტურების ხელნაწერ-შეფარების სახელობის
საგარეო ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა განყოფილების ფონდის (გა-
შენიანებულია კალექცია) პერიოდულურ ფორმულზე ხელნა-
წერი ოპანე-ზოსიმეს სახანძრობის მიზანტერში მოღვაწეობის შე-
როგნადი შესრულებულია, 2. ში-34, 979 წლისა, გაფანტული ხა-
ნაზე; 3. ში-32, 981 წლის ოპანე-ზოსიმეს განუახლებია და შე-
უძინებდა ში-34 წლის ცნობილი სახელი, მრავალთავი და მისთვის
თავისთვის ხელთი ხეყვებული საგალობელი ფორმულა; 4. ში-34,
982 წლისა, გაფანტული ხანაზე ეს ფაქტი ამის მიუხედავად,
რომ იგი გაფრეკლებული და ცნობილი გოგონა სინის ში-32
მოღვაწე ქართულ ტერების ში-34 იყენებია, თუ თუ არა იგი

საქართველოს ტერიტორიაზე მოღვაწე ბერებისათვის (ქართველ
იუნობა თუ არა მას ქართველი საზოგადოებრიობა, უფრო ადრე
განმორკველდა მისი პირველი პუბლიკაცია საგალობელი მო-
ღვაწე სინურ ხელმძღვანელებში დაიწყო და მოღვაწე თანე-ზონა-
მეხ ხელათაა დახურული

მეცნე თანობებში ტრადიციულ თვალსაზრისს ხიფათობლას X
საუკუნის 50-60-იან წლებში შექმნიდა და მას ავტორად თანე-
ზონაზე აღიარების შესახებ შემდეგი არგუმენტების სიფუტე-
ლებს

ფიქრობთ, საგალობლის ფაქტის თარიღის განსაზღვრისა-
თვის, რასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება ავტორის ვინა-
ობის დასადგენად, თუკლებული იფიქროვებოდა მანამდე
გათვალისწინება, ენათდან მის შექმნას წინ უძღოდა ქართველი
ერის დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლისა და ანტიმონარქიული
ტენდენციის გამოვლენის, მუხამონტურთ იფიქრებდა ქა-
რთულ მწერლობაში. 788-790 წლებში თანე საბანისებში შექმნა პი-
როგრაფიული ნაწარმოები „ამი თბილელის წამება“, რომელშიც
ქრისტიანული სიმბოლოს განახლება ქვეყნის, საქართველოს, მიზ-
ნებისაან გათხარების სკიანთა იქნეს თანე 951 წელს გაორგი
მეწმულის მიერ დახურულ „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“,
რომელშიც მეთხოვრები ცდობლება განიფიქრა 961 წელსაც, კო-
ნსტანტინე ქართველი ერის სრულყოფილების შესახებ გამოკვეთილი
და საზოგადობებულა შემდეგი ფორმულით: „ქართველ ფრიადი
ქვეყანაა აღიარებების, რომელსაც მინა ქართველითა ერთი ემი
შეხარების და ლოცვა ყოველი აღესრულებს“, ეს გაორგი მე-
წმულის განაცხადი იქნეს შესახებ, რომ საქართველობა („ქა-
რთულად“) ლეონტიძისებრებს ქართველ ენაზე წარმართება, უკვე
გაკვეთებულა. ამ ეპოქაში ტაო-კლარჯეთში საფუტეული ფრენს
საქართველოს გაერთიანების ერთი ხიფათმყოფელობის ცენტრით
ერის მატერიალური, და სულაერთი ცხოვრება აღიხილავს გზის
აფიქრს ქართველი მოღვაწენი ამრთვიან ერის უკვეთნი მუხამონა-

თვის, ისინი უძახებენ ქვეყნის მოძიებელს, გაერთიანებების მოღვაწის არიან, რაც მათ ხომაც და ახლავს ეს განმარტება იდეოლოგიის. ამიტომ ყოველი მერყეობისთვის ერთიანი იდეოლოგიის და მთავარმოძველების ლოგიკური გაგრძელება გვესახება რასე-სომხურული ერთიანი და მუხიანსტური მუხიანების ნაშრომისა. ამ თვალსაზრისით, საყურადღებო მოვლენად მიგვაჩნია სინური ბელახენის შემოწმებული პინოგრაფიული კანონი, რომლის ავროსტრეტი ქართულ ანბანს შეადგენს, რაც ფაქტობრივად, ამას ნიშნავს, რომ ქართული ანბანის ქება ავროსტრეტიანად გამოთქმული (მსი-მმ, 788 - 789) სავალაძედ სემოდან ნარსე-რელი აქვს დასაბუთებელი მსგეუბნისათვის და სავალაძე ვინაა, რომ ბიკონი ქართულს ანბანს სედა ძეგლისა, რომელიც ერთა გლობალური მუხიანის და მისი წესი და გუგური ნარსეს დასტურებს, რომ სავალაძე ძეგლის, ვ. ა. მუხიანი IX სუკუნეში, რაც იმის მოწმობა, რომ ნიადგი ქართული კულტურის მუხიან-ბრეხისათვის ბიზანტიურ მერყობისათვის, რაც ამ უბრის თბუ-ლებში, მათ შორის რასე-სომხურს „ქებაში“ გამოვლენილი, მთელი სუკუნითა აგრე მთავრდება.

X სუკუნეში, 978-988 წლებში, შეადგინა მიქელ მოდრეკიანს იდეოლოგიის შორის ერთ-ერთი სუკუნისა, რომელიც მსი-მმ-ის მსგეხად, მოთავსებულია პინოგრაფიული კანონი, რომლის ავროსტრეტი ქართული ანბანისა (მ-მმ, 169-171)

X სუკუნის მუხიან ნახევარში უკვე მთავარმოძველებულია ქრისტიანული მერყობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი იდეოლოგიური ფაქტორი - ანუ მესიანისმისა, რომელიც მთლიანად სემოდანისათვის არ გაგრძელებულია, რაც ანუ ქვეყნის იდეოლოგიის ნარსე-რელია. საყურადღებო და მნიშვნელოვანი ისაა, რომ უკვე საბიბლიო სუკუნეებში მოხილებულია და განხილულია ამ დროისათვის მუხიანი მოქცევის ქართლისა, რომელიც ერთ-ერთ მუხიან სუკუნეში და იდეოლოგიური ერთიანი იდეოლოგიის აღიარების მისი და ერთიანი ცხოვრების ახლავს, გამოვლენილია

თვალსაზრისი ქართული ეკლესიის საზოგადოებრივ მოქმედებებზე, ქვეყნის დუალისტობისადმი წინააღმდეგობისა, ნაწინააღმდეგობისა ზღერ - ეთარყა დუალისტობის მონათვლის ზღერ ქართულთა მოქცევასა, ელას ხაღებს, უღლას ეარსობსა და სამხეცადობა - ხაქართულთა დაგანებისა. ყოველივე ეს მოითხოვდა ქართული ენის დუალისტობის, ხაღეთი ენად აღიარებასაც, რაც გამოიხატა ირანე-ზონიშეს ხაგადობებში „ქებას და ფაღებას ქართულთა ენისა“.

ამევე უნდა შევეხებით რ სომხთს ზღერ გამოთქმულ მოხაზვებში, რომ საგადობელი ქართული ენის მოქცევა, ანუ გაქრობა ინების შექცება. კოხეას, რაღას შეადლებოდა ქართული ენის მოქცევა, მხოლოდ ერთი პიხეტი ექცნება მას ზღერაც, რაც ქართულად ითარგმნა მიხლოურა ტექსტები - ძველი და ახალი აღთქმის წიგნები, რაც ენის სულოური მოქცევის სახლოთი საფუხური უნდა ყოფილიყო. ეს პიხეტი არსებითად მოთარგმნა X სუკუნებში. ამტომ ეფიქრობი, წინასწარგანზრახულად, ანუ დუალის განტებით, „ნებისა დმითხათა“ უნდა დართოდეს ხაგადობელი სახარებათა ქართულთა თარგმანის სუღახეგრებსა და ხინურ მრთუადთაგასაც, რომელშიც ძართუდად პაგოცრთყოულა და პიხლოურტყური ძუგლები თაგმოყრალა.

უფიქრობა, ამ წინამძღუართა გარეშე „ქებას“ კომიუნიტის ვერ წამოყადობდებოდა, მას ზღერმას უთყოფ უსარებას წინ ქართული ეროვნული ცხოხიერების ახაღლებს.

ირანე-ზონიშეს სახლოურტყარეთის თრ ქართულ სიგანებში - სომხლოდასა და ხინანმდასზე - მოღუანუობდა და იფაგნა ქართულ სიღუღუსთი კაღუნდარს; ამ ფრის ჩვენში უნდა დამუშაუბული იყო სუღთადრთიერების ქართული სიტყვა, რომელაც, ქართულეებს დაუბირობამორებათი მხოღლოთი ცხოხალი სუღთადრთიერების სიგე სიტყვებხასათვის. სუღთადრთიერების ქართულ სიტყვაში წარმოფაგნის გუკქმას სწორედ ირანე-ზონიშეს თხზულებს „გამოთქმინათვის ცხოხი და სუღთა, თარუთა და ფაღეთა“.

მუხუხაყვებულა ეროვნულა ეორტალოცა, დანება ნმანდა ქა
რთული დღესასწაულები, ეროვნულ ნმანდინთა შიხსხუნებულები
სხედახხე ეროვნული თარღის აღნიშნული დღესასწაულება
ყოველივე ეს არსათა ქართულ ენაზე შედგენილ კალენდრებსა და
დექტონარ-კანონარებს, რომელთა საუკეთესო ნაშუბანდ
ოთხე-ზოსიმეს კალენდრის და კურუსადიშის განმარტებს" დახა
ხელეს შეიძლება შიხელისშეცვილთა ის ფაქტი, რომ „ქებაში“
ქართული წელთაღრიცხვა შედარებულია უფრო მეტად მუხორა
ხორებულთა, სხვათა წელთაღრიცხვებთან, ხოლო 94-წლიანი
მეტობა („უმეტეს“) შიხ ღარხებად შიხნევა და სახნაულიც ესე
აქუს ოთხმოც და ოთხთმეტი წელი უმეტეს სხვათა ენათა
ქრისტეს მობლეოთგან უფრე დღესამობდე“. მიგვანთა, რომ
ოთხე-ზოსიმეს საგალობელსა და შიხ შიხრ შედგენილ მახელო
ხტურ მახელებს შიხის ორგანული კავშირია, შიხ თაგის რე
ბულში შიხ-34 შეიტანა ქართული საეკლესიო კალენდარი, ხოლო
ხელნახერის ფურთათა „ქება და ფაქტთა ქართულთა ენასა“.

საგალობლის დართვა სახური შიხაღთაგის, ხორეი იდგა
რთა (შიხ-34) და ხახრებთა შეცვიული ხელნახერებოთათვის შე
მახევეთათ არ ენდა იყოს შიხთა ანდერ-მახახრები გვამცნობენ,
რომ ოთხე-ზოსიმეს ხახრებთა ტექსტები არაერთხელ გადაუნე
რია, შიხ შიხის შიხთა ხახრები, რომელთა მახელებს საგალო
ბული და სახარებთა შიხ ქართულსა ხოლო თაგის შიხთა
ხოლო ხის, რომელ შიხ არა“. შიხთა ხახრებს ქართული თარგმა
ხის პირველი სტეფა „ხეტი“, დანუხებული „ხოლო“, ოთხე-ზოსი
მეს სახელით ცხობილი საგალობლის ხეით ცტარებულ ფრ
შაში ხორეუდ ეს ფაქტი აქცენტორებული აგრეთვე, საგალობლი
შიხთაგება მუხევი ხახრებთათა და ესე ყოველი, რომელი წე
რად არა, შიხთაგ წარმოგიხარ, ოთხმოცდაათოთხმეტი ესე
წელი, და ხოლო ახახნასა“, ხადეც ვლავ ურთაღლებთა გამახელო
ბული 11 ასახეურსზე. ახეხედა, ოთხე-ზოსიმეს ხრიატული
ფურ სახეობისა და ორგინალურ მუხორებულებს, კრთოდა ქე

ბაბ", მოიხსიან ირგებულა კეხარსი შერბინება

არც სანური მრავალთავიანობის, რომელიც იგივე იმპერატორს/სომეხს განუახლებია და ბუქნისაღს ტყავითა ზრისხიანთა", და რათა უნდა იყოს შერბინებული მოვლენა, ერთი მხარე, იმის გამო, რომ ოსანე-ზოსიმემ თავად იხრუნა სანური მრავალთავის ბუნებრივ განახლებასზე, მეორე მხარე, ისიც უნდა გვეთვოდო სხანათი, რომ ხანის მთავს ქართველთა მომსახურება ოსანე-ზოსიმესთან ერთად სხვა ბურჯივით ენუიფუნებ მნიშვნობრულ სარგებლობას, ვერსიოდ, დასწრეთა სავანეები უკუფო მოღვაწეობდა. მაგრამ როგორც სანური მრავალთავი, ასე სხვა სამ ბუნებრივად სავანეობულა მთავად ოსანე-ზოსიმეს ბუქნითა აქვე შერბინეთი, უნდა X საუკუნის მეორე ნახევარშიც რომ შერბინდეთი, ის ფროფინავ გვაქვს ამ ტექსტის შერბინული ბუნებრივები შერბინებული, უფროობა, უთუოდ გამოიხრებოდა რამე ცნობა მის ბუნებზე ან ბუქნობებოდა მისა ნაკვალავი

სავანობულში ავტორი ყურადღებას ამახვილებს ესპანოლოგურ მოცულებაზე, შავსოფრის მეორედ მოხელას ბუნებზე: ამახრებულ არს უნა ქართული ფლავობივით მეორედ მოხელას მისისა სანებებლად, რათა ყოველთა ენასა ღმერთთან ახილვის ამით უნათა". შერბინებულთა უაქვად შავსოფრის ის გარემოება, რომ ოსანე-ზოსიმეს შერბინებულად სხვაბუნებრივებსა და მის შერბინებულად შერბინების სურსას ახლავს ახილავ-შერბინებუბა, რომელიც მხოლოდ სათლად იკეთებებს შავსოფრის მეორედ მოხელის მოღვაწეობა უფრო მეტად, მის განხვარობებულად აქვს ეს ფრო ესეც გვაფიქრებინებს, რომ სავანობლის ავტორი ოსანე-ზოსიმეა.

სამეცნიერო ლიტერატურაში არავისთვის აღუნიშნავი, რომ სავანობლის სანებლობება სხვადასხვა ბუნებრივში სხვადასხვაბობა-არადა წარმოფენილი. მართლაც, იმის ბუნებრივადან ერთი - შერბინების ფრავმენტები, რომელიც სანებ-ბუქნობებურება ფიქრად, მის ენობება უნდა ქართველთა ენისა", რომ - შერბინების (9796.) და მის წლის სანური მრავალთავს (შერბინების) 981 წელს ფროფინად

ფურცელზე იგი გუბერია სხედნოდებით: „ქება და დიდებულები, რთულნია ენისა“, ერთი - ში-ბ (1932 წ.) - ქართულსა ენისაზე თუბო ამ ხედნანერის ხედუები იგი მოთათებულა როგორც „ქება ქართულსა ენისა“. იანე-ზოსიმეს თავისუფალი დამოკიდებულება საგალობლის სხედნოდებისადმი უთუოდ მოთათობს ახსნას ზეენი ახლო, სათურთა ცვადებსადმი ხედნანერებში, ერთი ხედნანერის ფარგლებშიც კი როგორც უბუალოდ ტექსტის წინ მოთათებულა სხედნოდება განსხვადება ამავე ხედნანერის ხედუების ჩუბებისადგან, არსებობად ამას უნდა წინაუდეს, რომ იანე-ზოსიმე თავად იგი საგალობლის რეგორს ამხედლები რომ სხედისი დახერხილი იურა, გადამწერი სხვადგისება ხედნანერში ენისა და იმავე საგალობელს განსხვადებულა სხედნოდებით არ შუადგინდა. ეფუტობით, იმეთი დაკვარებული და სეჭის ერხედული ძარხუნება, როგორც იანე-ზოსიმე იგი, ძარხით მოქცეოდა და საგალობლის სხედნოდებს გასწორებდა. საგალობელი რომ სხედისი დახერხილი იურა, იანე-ზოსიმეს რამდენიმე დედასი, სულ ცოტა იანე დედასი, უნდა შუარდა ხელთ, ენისადგან იანხავე ხედნანერში განსხვადებულა ვარიანტის შუარხებული ეს უარხუდი სარწმუნოდ არ გვესახება.

ამოც საინტერესოა, რომ იანე-ზოსიმეს საგალობლის ტექსტის სხვადგისება ხედნანერში განსხვადებულად შუადგისა კი როგორც საგალობლის სხედნოდებში, ისე უბუალოდ თეთი საგალობლის ტექსტშიც არის ვარიანტება ზეენი ვარხუდით, იანე-ზოსიმე თავის საგალობელს ხუბორად სეჭდა; მას წინ არ უნდა დედასი, რათაც შუადგისა არსნას ხედნანერებში შუარხებული ვარიანტების არსებობა. „ქებას“ ტექსტისა და სხედნოდების ვარიანტების არსებობა, რომლებიც ჩუდოქეოული ხესი-თისა არ არის, იმას გუადოქრებობებს, რომ იანე-ზოსიმეს უთუოდ ახალ ხესში საგალობელი შუადგინდა ისე, როგორც ახლო-უნდა ვარიანტის არსებობა, ეფუტობით, ანე უნდა არსნას სხედნოდებისათგან დაკვარებითი შუადგისა კიდევ ერთი რომ იანე-

რეკორდს ჩანს, ხანდაზმულ, სუსტი მხედველობის მქონე პირს საგალობლოს საბუნდოვნებისათვის დიდი ვერაძეებს არ შეეძლო ეს, მიხედვით მთავარი ის იყო, საბუნდოვნების საგალობლოს დედასწრი, ძირითადი მიზანდასახულება ვაძიოყუა და აქაბა, რაც ყველა ვარიანტის მიხედვით მიღწეულა. ოანუ-ზოსიმე რომ ვადაძმური ყოფილიყო და არა ავტორი, არუ საბუნდოვნებს და არუ ავით საგალობლის ტექსტს ასე იაფისუფლად არ მიტყერი-ბოდა ოანუ-ზოსიმე, ავტორი საგალობლისა, ათვისი შეხედუელუ-ბისამებრ უღლის საგალობლის ტექსტსაც და საბუნდოვნებისაც.

გასათვალისწინებელია ასე, რომ, მართლაც, საგალობლის შემდგომ ბუნდოვნებში არაა მითითებული ავტორი, მაგრამ ყველა ეს ბუნდოვნური გადამწერილი ან შედგენილია ოანუ-ზოსი-მეს მიერ, რაც უფლებან აღნიშნულა, ცნობილია მათი გადამწე-რის თარიღიც. ყველა ეს ბუნდოვნური დროის განსაზღვრულ მო-კლე მონაკვეთშია შესრულებული, კერძოდ, X საუკუნის ბი-იანი წლებიდან ბი-იანი წლების დასაწყისამდე ათის ოანუ-ზოსიმე, ჩანს, 985 წლის მომდევნო ხანებში უბრა ვარდასუცილიყო, ვინა-იდან მისი ბუნდოვნად გამოხული ბოლი ბუნდოვნური 985 წლის თა-რიღებია. ამის შემდეგ „ქება“ აღარავის გადამწერია.

ამრიგად, ოან სინურ ბუნდოვნებში შემოხსებული საგალობელი „ქება და დიდება ქართულსა უნსა“ დამწერილია X საუკუნის შუა წლებში მაშინ, როდესაც პირველად იქნა იგი შეტანილი ში-პბ-ში, ოანუ-ზოსიმეს მიერ შედგენილ საბუნდოვნურ-ლიტერ-ატურულ კრებულში. მის ავტორად ხელის მითითებლი საბუნო-ვის საფუძველზე უარად ოანუ-ზოსიმე უბრა ვიგუდელია.

დავით აღმაშენებლის ხელნაწები

1. ქართული ლიტერატურის ისტორია, I, თბ., 1960